

GAZİ ÜNİVERSİTESİ GAZİ EĞİTİM FAKÜLTESİ DERGİSİ
GAZI UNIVERSITY JOURNAL OF GAZİ EDUCATIONAL FACULTY (GUJGEF)

GEFAD

Prof. Dr. Reşat GENÇ
ÖZEL SAYI - II

TEMMUZ/JULY, 2009 • CİLT/VOLUME: 29 • ÖZEL SAYI/SPECIAL EDITION

**Gazi Üniversitesi
Gazi Eğitim Fakültesi
Dergisi**

**Gazi University
Journal of Gazi Educational
Faculty**

Sahibi:

Rektör
Prof. Dr. Rıza AYHAN

Owner:

Rector
Prof. Dr. Rıza AYHAN

Genel Yayın Yönetmeni:

Dekan
Prof. Dr. Mustafa SAFRAN

General Publishing Manager:

Dean
Prof. Dr. Mustafa SAFRAN

Editör:

Prof. Dr. Refik TURAN

Editor:

Prof. Dr. Refik TURAN

GEFAD Yayın Kurulu:

Prof. Dr. Gönül AKÇAMETE (Ankara Üniv.)
Prof. Dr. Atilla ATAR (Anadolu Üniv.)
Prof. Dr. Hasan BACANLI (Gazi Üniv.)
Prof. Dr. Cihat CAN (Gazi Üniv.)
Prof. Dr. İsmet ÇETİN (Gazi Üniv.)
Prof. Dr. Ömer GEBAN (ODTÜ)
Prof. Dr. Ayten GENÇ (Hacettepe Üniv.)
Prof. Dr. Fitnat KÖSEOĞLU (Gazi Üniv.)
Prof. Dr. Nuri KÖSTÜKLÜ (Selçuk Üniv.)
Prof. Dr. Mehmet ÖZYÜREK (Gazi Üniv.)
Prof. Dr. Ali SEVGİ (Başkent Üniv.)
Doç. Dr. Salih ATEŞ (İzzet Baysal Üniv.)
Doç. Dr. Ali GÜL (Gazi Üniv.)
Yard.Doç. Dr. Abdullah ERTAŞ (Gazi Üniv.)

GUJGEF Editorial Board:

Prof. Dr. Gönül AKÇAMETE (Ankara Uni.)
Prof. Dr. Atilla ATAR (Anadolu Uni.)
Prof. Dr. Hasan BACANLI (Gazi Uni.)
Prof. Dr. Cihat CAN (Gazi Uni.)
Prof. Dr. İsmet ÇETİN (Gazi Uni.)
Prof. Dr. Ömer GEBAN (METU)
Prof. Dr. Ayten GENÇ (Hacettepe Uni.)
Prof. Dr. Fitnat KÖSEOĞLU (Gazi Uni.)
Prof. Dr. Nuri KÖSTÜKLÜ (Selçuk Uni.)
Prof. Dr. Mehmet ÖZYÜREK (Gazi Uni.)
Prof. Dr. Ali SEVGİ (Başkent Uni.)
Assoc. Prof. Dr. Salih ATEŞ (İzzet Baysal Uni.)
Assoc. Prof. Dr. Ali GÜL (Gazi Uni.)
Assist. Prof. Dr. Abdullah ERTAŞ (Gazi Uni.)

Editör Yardımcıları:

Yrd. Doç. Dr. Mehmet Ali ÇAKMAK
Öğr. Gör. Dr. Uğur ÜNAL
Arş. Gör. Togay Seçkin BİRBUDAK
Arş. Gör. Bahattin DEMİRTAŞ

Associate Editors:

Assist. Prof. Dr. Mehmet Ali ÇAKMAK
Dr. Uğur ÜNAL
Research Asistant Togay Seçkin BİRBUDAK
Research Asistant Bahattin DEMİRTAŞ

Kapak Tasarım:

Arş. Gör. Veysel ŞAYLI

Cover Design:

Research Asistant Veysel ŞAYLI

GEFAD, yılda üç defa yayımlanan hakemli
bir dergidir.

GUJGEF is a refereed journal that is published three times a
year.

Gazi Üniversitesi
Gazi Eğitim Fakültesi
06500 Teknikokullar-ANKARA-TÜRKİYE
web: www.gefad.gazi.edu.tr
e-mail: gefad@gazi.edu.tr

HAKEM HEYETİ

Prof. Dr. Abdullah SAYDAM	Erciyes Üniversitesi
Prof. Dr. Ahmet Bican ERCİLASUN	Gazi Üniversitesi
Prof. Dr. Behçet Kemal YEŞİLBURSA	Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Prof. Dr. Hamza KELEŞ	Gazi Üniversitesi
Prof. Dr. İhsan GÜNEŞ	Anadolu Üniversitesi
Prof. Dr. İlhan ERDEM	Ankara Üniversitesi
Prof. Dr. İsmail AKA	Ege Üniversitesi
Prof. Dr. Kazım Yaşar KOPRAMAN	Gazi Üniversitesi
Prof. Dr. Mehmet ALPARGU	Sakarya Üniversitesi
Prof. Dr. Mehmet ŞAHİNGÖZ	Gazi Üniversitesi
Prof. Dr. Mustafa KESKİN	Erciyes Üniversitesi
Prof. Dr. Mustafa ÖZTÜRK	Fırat Üniversitesi
Prof. Dr. Mustafa SAFRAN	Gazi Üniversitesi
Prof. Dr. Mustafa TURAN	Gazi Üniversitesi
Prof. Dr. Necdet HAYTA	Gazi Üniversitesi
Prof. Dr. Nuri KÖSTÜKLÜ	Selçuk Üniversitesi
Prof. Dr. Refik TURAN	Gazi Üniversitesi
Prof. Dr. Saadettin GÖMEÇ	Ankara Üniversitesi
Prof. Dr. Salim KOCA	Gazi Üniversitesi
Prof. Dr. Üçler BULDUK	Ankara Üniversitesi
Prof. Dr. Yasemin DEMİRCAN	Gazi Üniversitesi
Doç. Dr. Altan ÇETİN	Gazi Üniversitesi
Doç. Dr. İlyas GÖKHAN	Sütçü İmam Üniversitesi
Doç. Dr. Kazım PAYDAŞ	Harran Üniversitesi
Doç. Dr. Muratbek KOCOBKOV	Manas Üniversitesi
Doç. Dr. Nuri YAVUZ	Gazi Üniversitesi
Doç. Dr. Selçuk URAL	Kafkas Üniversitesi
Doç. Dr. Tufan GÜNDÜZ	Gazi Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Bahri ATA	Gazi Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Cengiz DÖNMEZ	Gazi Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Cevdet YAKUPOĞLU	Kastamonu Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Gülin KARABAĞ	Gazi Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Güray KIRPIK	Gazi Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. İsmail CANSIZ	Gazi Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Mehmet Ali ÇAKMAK	Gazi Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Mehmet Serhat YILMAZ	Kastamonu Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Muhammet ŞAHİN	Gazi Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Yaşar ÖZÜÇETİN	Ahi Evran Üniversitesi
Öğr. Gör. Dr. Ahmet Hasan CEBECİ	Gazi Üniversitesi
Öğr. Gör. Dr. Uğur ÜNAL	Gazi Üniversitesi

Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi (GEFAD)

Cilt 29

PROF. DR. REŞAT GENÇ'E ARMAĞAN
İÇİNDEKİLER

Cevdet YAKUPOĞLU • Kastamonu Jurnal Defteri'nde Taşköprü (M. 1836 – 1837).....	855-871
Nuri KÖSTÜKLÜ • Osmanlı Sosyal ve İktisadi Tarih Araştırmalarında Tereke Defterlerinin Yeri ve Önemi (Muğla Örneğinde)	872-896
İhsan GÜNEŞ • Osmanlı İmparatorluğunda Anayasa, Parlamento ve Demokrasi Anlayışı	897-915
Uğur ÜNAL • Sultan II. Abdülhamid'in İlk Osmanlı Meclisi'ni Açış Konuşması (20 Mart 1877).....	916-929
Barış KAYA • Kıbrıs'ın İşgalinden Bağdat Demiryolu Projesine İngiltere'nin Ortadoğu Politikası.....	930-950
Nazım KURUCA – Hasan KARA • Osmanlı Devleti'nin Çöküşünü Hızlandıran Mali Hadiseler	951-979
Mehmet KAYA • XIX. Yüzyıl ve XX. Yüzyıl Başlarında Amasya Sancağı'nda Asayiş Bozukluğu ve Alınan Tedbirler	980-997
Şefika KURNAZ – Cemal KURNAZ • Selânik Vilayeti Birinci Muallimler Kongresi (1911)	998-1012
Necdet HAYTA • XX. Yüzyıl Başlarında Dârülmuallimîn	1013-1022
İhsan Burak BİRECİKLİ • Arnavutluk Meselesi Üzerine Bir Değerlendirme	1023-1046
Nuri YAVUZ • İşkodra Müdafii Hasan Rıza Paşa (1871 – 1913)	1047-1069
Mustafa TURAN • Birinci Dünya Savaşı'na Giden Yolda Osmanlı Devleti'nin Tasfiyesi	1070-1092
Taner ASLAN • İstanbul'un İşgaliyle Meydana Gelen Siyasî ve Sosyal Buhranların Sosyo-Psikolojik Tahlili Üzerine Bir Deneme.....	1093-1120
Cihat YILDIRIM • İzmir'in İşgalinin Basında Yankıları	1121-1135
Yaşar ÖZÜÇETİN • Kırşehirliilerin Milli Mücadeleye Katkıları ve Milli Mücadeledeki Rollerini.....	1136-1158
Cemil Cahit YEŞİLBURSA – Osman SABANCI • Milli Mücadelede Demokratik Süreç.....	1159-1177
Süleyman ÜNÜVAR • Milli Mücadelede Gıda Piyasası ve Gıda Fiyatları	1178-1189
Kadir ULUSOY – Bahattin DEMİRTAŞ • Cumhuriyet'in İlk Yıllarında İki Önemli Kültür Politikası: Halk Evleri ve Millet Mektepleri	1190-1208
Ercan HAYTOĞLU • Türk Ocakları'nın Kapatılması Sürecinde Acıpayam Türk Ocağının Tasfiyesi.....	1209-1225

IV

Hakan UZUN • Çeşitli Yönleriyle Atatürk.....	1226-1249
Bülent AKBABA – Togay Seçkin BİRBUDAK • Milli Mücadele ve Cumhuriyet Dönemi Mizah Basınında Mustafa Kemal Atatürk İmajı.....	1250-1274
B. Zakir AVŞAR • Atatürk ve Cumhuriyetin Anlamı – İçeriği.....	1275- 1289
İbrahim ARSLANOĞLU • Batı Ülkelerinde ve Türkiye’de Demokrasinin Durumu	1290-1305
Taner LÜLECİ – Saadet LÜLECİ • Fuat Köprülü’nün Türkiye’de Çok Partili Demokratik Hayata Geçiş Dönemine Ait Tespitleri	1306-1314
Behçet Kemal YEŞİLBURSA • Geçmişten Günümüze Irak Meselesi	1315-1343
Mehmet Ali ÇAKMAK • İki Dünya Savaşı Arasında Ortadoğu.....	1344-1371
Hamit PEHLİVANLI • Kırıkkale Araştırmalarında Kullanılabilecek Bir Kaynak: “M.K.E. Haberleri” Gazetesi	1372-1376
Bahri ATA • Johann Friedrich Herbart’ın Tarih Eğitimi Üzerine Görüşleri.....	1377-1395
Miyase KOYUNCU • M. Fuad Köprülü’nün Tarih Anlayışına Bir Örnek.....	1396-1406
Yasin DOĞAN • Tarihte Birinci Elden Kaynaklar: Efsaneleri / Mitleri Aşmak	1407-1426
Erkan DİNÇ • Etkili Tarih Öğretimi	1427-1451
Namık ÇENCEN – Şerafettin ARIDİL • Atatürk’ün Tarih Anlayışı	1452-1466
Cengiz DÖNMEZ – Kubilay YAZICI • Atatürkçülüğün Bir Üst Değer Olarak Öğretimi	1467-1490
Tuğba BELENLİ • Tarih Dersi ve Çoklu Zekâ Uygulaması.....	1491-1504
Ş. Gülin KARABAĞ • Köy Enstitülerinde Tarih Öğretimi.....	1505-1529
Selahattin KAYMAKÇI • Yeni Sosyal Bilgiler Programı Neler Getirdi?	1530-1545
Harun ER • Sosyal Bilgiler Eğitiminde Biyografi Öğretimi	1546-1557
Ayten KİRİŞ • Tarih Derslerinde Ölçme ve Değerlendirme: 9. Sınıf Tarih Dersi Sınav Sorularının Bilişsel Açıdan İncelenmesi.....	1558-1581
Özgür AKTAŞ • Demokrat Parti Dönemi Sovyetler Birliği ve ABD İle İlişkilerin Cumhuriyet Tarihi Ders Kitaplarına Yansımaları.....	1582-1603
Hüseyin KÖKSAL • Tarih Neydi, Niçin Yazılıyor ve Nasıl Eleştiriliyordu? – Antik Çağ’dan Bilimsel Tarihe Kadar –.....	1604-1625
Hasan IŞIK • Atatürk’ün Gençliğe Hitabesi Üzerine	1626-1637
H. Haluk ERDEM • “Türk – Ermeni İlişkilerinin Gelişimi ve 1915 Olayları Uluslararası Sempozyumu” Üzerine	1638-1659
Mustafa KESKİN • Bir Sempozyum Münasebetiyle	1660-1664

Gazi University
Journal of Gazi Educational Faculty
(GUJGEF)

Volume 29

PROF. DR. REŞAT GENÇ SPECIAL EDITION

CONTENTS

Cevdet YAKUPOĞLU • Taşköprü İn The City Journal Of Kastamonu (AD. 1836 – 1837)	855-871
Nuri KÖSTÜKLÜ • The Grounds And İmportance Of Tereke Books İn The History Of Ottoman History İn Terms Social And Economical Researches (İn Muğla Sample)	872-896
İhsan GÜNEŞ • The Consept Of Constitution, Parliament and Democracy İn The Ottoman Empire	897-915
Uğur ÜNAL • The Opening Speech Of Sultan Abdülhamid II İn The First Ottoman Parliament (20 March 1877)	916-929
Barış KAYA • From The İnvasion Of Cyprus To Bağdat Railway Project English Middle East Policy	930-950
Nazım KURUCA – Hasan KARA • The Financial Events That Accelerate The Collapse Of The Ottoman State.....	951-979
Mehmet KAYA • Attempts To Security Detoriation Of Amasya Sanjak İn The XIX. Century And Early XX. Century	980-997
Şefika KURNAZ – Cemal KURNAZ • The First Thessalonica Teachers' Congress	998-1012
Necdet HAYTA • Dârümuallimîn At The Begining of XX.th Century	1013-1022
İhsan Burak BİRECİKLİ • The Study On The Albanian Controversy.....	1023-1046
Nuri YAVUZ • Hasan Rıza Pahsa Who İs The Defender Of Iskodra (1871 – 1913).....	1047-1069
Mustafa TURAN • The Elemination Of Ottoman Empire On The Eve Of The World War I	1070-1092
Taner ASLAN • An Essay On The Socio-Psychological Analysis Of Social And Political Depressions Occuring With The Occupation Of İstanbul.....	1093-1120
Cihat YILDIRIM • Reaction From The Press Against The Occupation Of İzmir	1121-1135
Yaşar ÖZÜÇETİN • Contributions of The People Of Kırşehir To The National Struggle And Their Role İn The National Struggle	1136-1158
Cemil Cahit YEŞİLBURSA – Osman SABANCI • National Struggle İn The Democratic Period.....	1159-1177
Süleyman ÜNÜVAR • Food Market And Food Prices İn The National Struggle	1178-1189
Kadir ULUSOY – Bahattin DEMİRTAŞ • Two İmportant Politic Cultures in The Early Republic Period: Community Houses And Public Schools	1190-1208

Ercan HAYTOĞLU • The Dissolution Of Acıpayam Turkish Houses In The Process of Abolishment Of Turkish Houses	1209-1225
Hakan UZUN • Atatürk With His Various Characteristics.....	1226-1249
Bülent AKBABA – Togay Seçkin BİRBUDAK • The Image of Mustafa Kemal Atatürk in Humor Pres The National Struggle And Period Of Republic	1250-1274
B. Zakir AVŞAR • Atatürk And The Meaning And Content Of Republic	1275-1289
İbrahim ARSLANOĞLU • The Situation of Democracy in Turkey and Western Countries	1290-1305
Taner LÜLECİ – Saadet LÜLECİ • The Estimation Of Fuat Köprülü For The Transition To Period Of Multi-Party Democratic Life	1306-1314
Behçet Kemal YEŞİLBURSA • Iraqi Question (From Past to Present)	1315-1343
Mehmet Ali ÇAKMAK • Middle East Between The Two World Wars	1344-1371
Hamit PEHLİVANLI • “M.K.E. News”: A Resource That Can Be Used In Kırıkkale Research	1372-1376
Bahri ATA • Opinions Of Johann Friedrich Herbart About History Education.....	1377-1395
Miyase KOYUNCU • An Example Of M. Fuad Köprülü’s Historical Approach.....	1396-1406
Yasin DOĞAN • Primary Sources In History: Breaking Through The Myths	1407-1426
Erkan DİNÇ • Effective History Teaching.....	1427-1451
Namık ÇENCEN – Şerafettin ARIDİL • The Historical Understanding of Atatürk	1452-1466
Cengiz DÖNMEZ – Kubilay YAZICI • Teaching Kemalism As A Top Value	1467-1490
Tuğba BELENLİ • History Lessons And The Application of Multiple Intelligence Theory	1491-1504
Ş. Gülin KARABAĞ • Teaching History In The Rural Institutions	1505-1529
Selahattin KAYMAKÇI • What Has The New Social Studies Curriculum Brouht?	1530-1545
Harun ER • The Teaching Biography In Social Studies Teaching	1546-1557
Ayten KİRİŞ • Educational Measurement And Assesment In History Lectures: Investigation of 9th Class Level History Lecture Exam Questions From Cognitive Aspect	1558-1581
Özgür AKTAŞ • The Reflection Of The Relationship Of USSR And USA Into The Course Books Of The History Of Republics In The Period Of Democratic Party	1582-1603
Hüseyin KÖKSAL • What Was History, Why Had Been Written And Critisized?	1604-1625
Hasan IŞIK • On The Atatürk’s Address To Youth	1626-1637
H. Haluk ERDEM • About A Symposium: “Türk – Ermeni İlişkilerinin Gelişimi ve 1915 Olayları Uluslararası Sempozyumu”	1638-1659
Mustafa KESKİN • About A One Symposium	1660-1664

TÜRK OCAKLARI'NIN KAPATILMASI SÜRECİNDE ACIPAYAM TÜRK OCAĞININ TASFİYESİ*

Yrd. Doç. Dr. Ercan HAYTOĞLU**

Özet

Türk Ocakları, bir kültür hareketi olarak Osmanlı Devletinin son yıllarında ve Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk yıllarında etkili olmuştur. Türk Ocakları I. Dünya Savaşı sona erinceye kadar faaliyetlerini sürdürmüştür. Ateşkes sonrası İtilaf Devletleri'nin işgalleri nedeniyle birçok şubesi kapatılmıştır. Milli Mücadele ardından Türkiye Cumhuriyeti'nin yeniden şekillenmesinde misyon yüklenmiştir. SCF'nin kurulmasıyla başlayan süreçte Türk Ocakları mensuplarının CHF'ye karşı takındıkları muhalif tutum sıkıntılı bir dönemin başlamasına yol açmıştır. Bu sıkıntılı dönem 1931'de Türk Ocakları'nın kapatılarak yerine Halkevleri açılmasıyla kapanmıştır.

Ocakların tasfiyesi uzun ve zorlu bir süreci beraberinde getirmiştir. Ocaklara ait veya Türk Ocaklarının kullanımında olan mal ve mülklerin tasfiyesi çok güç gerçekleşmiştir. Denizli iline bağlı Acıpayam İlçesi Türk Ocakları şubesinin tasfiye sürecinin de sorunsuz bir şekilde gerçekleşmediği anlaşılmaktadır.

Anahtar kelimeler: Acıpayam, Türk Ocağı, Cumhuriyet Halk Fırkası, Denizli, Mehmet Faik (ASAL).

THE DISSOLUTION OF ACIPAYAM TURKISH HOUSES IN THE PROCESS OF ABOLISHMENT OF TURKISH HOUSES

* Bu metin 1-2-3 Aralık 2003'de yapılan Acıpayam Sempozyumu'nda sunulan "Acıpayam Türk Ocağının Tasfiye Süreci Gelişmeleri" başlıklı bildirinin genişletilmiş halidir.

** Pamukkale Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, ehayt@pau.edu.tr.

Abstract

Turkish Houses, as a cultural movement had been effective in the last years of the Ottoman Empire and in the beginning years of the Turkish Republic. Turkish Houses carried on its activities up to the end of the World War I. After the ceasefire, due to the invasion of Allies, many of its offices were closed. Following the national struggle, they performed a mission in the shaping of Turkish Republic. Within the process that started with the establishment of Free Republican Party, adversary attitude of the members of Turkish Houses against People's Republican Party gave rise to a distressed period. This distressed period was closed with the closure of Turkish Houses, and replacement of them with Community Centres (Halk Evleri).

The dissolution of Turkish Houses brought up a tough and long process. It was hard to perform the dissolution of the estates and properties belonging to or in the use of Turkish Houses. It is understood that the process of dissolution of the agency of Turkish Houses of Acıpayam Borough connected to Denizli province. This study bears the feature of being the first study that is done dealing with a single agency of the houses in the period of dissolution of Turkish Houses.

Keywords: Acıpayam, Turkish Houses, People's Republican Party, Denizli, Mehmet Faik (ASAL)

Giriş

Türk Ocakları, bir kültür hareketi olarak Osmanlı Devletinin son yıllarında ve Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk yıllarında Türk gençliğinin fikri ve edebi gelişimini şekillendiren etkili bir merkez olmuştur¹. Faaliyete geçtikleri süreçten kapatıldıkları sürece kadar her şeye milli bir gözle bakma bilinci kazandırma yönünde bir işlev yerine getirmişlerdir. Türkçülük hareketinin gelişiminde etkin rol üstlenen Türk Ocakları üzerine genel çalışmalar yapıldığı biliniyorsa da, Türk Ocakları şubeleri ve bunların tasfiye süreci gelişmeleri ile ilgili olarak yerel düzeyde yeterince çalışma yapılmadığı söylenebilir. Türk Ocakları üzerine yapılacak çalışmaların şubeler esas alınarak

¹ İlhan Darendelioğlu, *Türkiye'de Milliyetçilik Hareketleri*, 3. Baskı, Toker Yayınları, İstanbul 1977, s.49.

yapılması, Türk Ocakları'nın kapsamlı bir tarihinin yazılabilmesine de olanak sağlayacaktır. Bu çalışma, Türk Ocaklarının 1931 yılında kapatılması ile başlayan tasfiye sürecinde, Acıpayam Türk Ocağı şubesinin ele alınarak, tasfiye sürecinde yaşanan gelişmeleri mikro düzeyde ortaya koymak amacıyla yapılmış bir çalışmadır².

Osmanlı Devleti'nin 20 yy. başlarında karşı karşıya olduğu siyasi, ekonomik ve sosyal sıkıntıların yoğun yaşandığı yıllardan 1912'de resmen kurulan³ Türk Ocakları, II. Meşrutiyetin ilanı ile Türkçülüğün örgütlenmesine olanak verilen bir ortamda, Türk Derneği (Kasım 1908) ve Türk Yurdu (Ağustos 1911) isimli milliyetçi derneklerin üçüncüsü olarak kurulmuştur.

Yönetici sınıfın ülkeyi parçalanmaktan Osmanlıcılık fikri ile kurtarmayı amaçladığı bir dönemde kurulan bu cemiyete kuruluşunda sıcak bakılmamış ise de bu durum uzun sürmemiştir⁴. Balkan Savaşları döneminde yaşananlar, Türk Ocakları ile İttihat Terakki Fırkası arasında bir yakınlaşmanın başlamasında etkili olmuştur. Türk Ocakları ile İttihat ve Terakki Partisi'nin yakınlaşması, Türk Ocakları'nın amaçlarının hakim güç olan İttihat ve Terakki'nin amaçlarıyla paralellik taşımasından kaynaklanmıştır.

I. Dünya Savaşı sonunda ülke topraklarının işgaller ile karşı karşıya kalmasına kadar aktif şekilde Türk Ocakları faaliyet göstermiştir. İşgaller sürecinde İtilaf Devletleri tarafından milli hisleri uyandırmasından korkulduğu için, işgal edilen yerlerde faaliyetlerine izin verilmemiştir⁵. 23"Nisan 1924'e kadar faaliyetleri durdurulan ocaklar, merkez Ankara olmak üzere yeniden faaliyete geçmişlerdir⁶.

²Türk Ocakları ile ilgili yapılan makro çalışmalar dışında, mikro çalışmalara yeterince yer verilmediğine dikkat çeken Günver Güneş; "... Merkezden uzak Türk Ocaklarının taşra şubelerinin faaliyetleri yakın dönem sosyal, siyasal ve kültürel boyutuyla ilginç sonuçlar ortaya çıkarabilecek niteliktedir..." demektedir. "*Meşrutiyet'ten Cumhuriyet'e İzmir'de Türkçü Örgütlenme: İzmir Türk Ocağı ve Faaliyetleri (1912-1931)*", **Cumhuriyet Tarihi Araştırmaları Dergisi**, Yıl:1, Sayı:1, 2005, s.55, Güneş, "*Türk Devrimi ve İzmir Türk Ocağı*", **Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi**, Cilt:3, Sayı:8, Yıl:1998, İzmir, (1999'da basılmış), s.115.

³ Türk Ocakları yayın organı olan "Türk Yurdu" dergisi ile özdeşleşmiştir. Kenan Akyüz, "*Türk Ocakları*", **Belleten**, C.L., Sayı 196 (Nisan 1986)'dan Ayrı Basım, s.201.

⁴ Akyüz, *Türk Ocakları*., s. 203.

⁵ Ocaklar, milli mücadele için milli uyanışı sağlamaya yolunda faaliyetlerine son verilmeden önce mitingler ve protesto gösterilerinin yapılmasında öncü rol üstlenmişlerdir. Bu mitinglerin en önemlileri Fatih ve Sultan Ahmet mitingleri olmuştur. Hüseyin Tuncer,, Yücel Hacaloğlu, Ragıp

Cumhuriyet Döneminde Türk Ocaklarının Faaliyetleri ve Kapatılması

Türk Ocakları, Cumhuriyetin ilanından önce ve sonra örgütlenmesinin sağladığı güç ile yönetici kadro üzerinde etki yapmış⁷ ve Cumhuriyet Halk Fırkası'nı (CHF) oluşturan yönetici kadro da devamlı olarak Türk Ocaklarına destek vermiştir⁸. Mustafa Kemal Paşa, Türk Ocaklarını maddi ve manevi yönden destekleyerek Ocaklar vasıtasıyla Türkiye'nin çağdaşlaşma ülküsünün halk arasında yayılmasını amaçlamıştır⁹. Yurt gezilerinde hemen hemen gittiği her ilde Türk Ocakları'na uğrayarak gençlerle sohbet etmiş ve ocaklarda yapılan çalışmaları denetlemiştir¹⁰.

Türk Ocaklarının gerek Mustafa Kemal Paşa ile gerekse iktidar ile olan bu iyi ilişkileri 1927'ye kadar değişmemiştir. 1927'de Türk Ocağı Yasası'nda değişikliğe gidilerek, CHF Ocaklardan daha fazla yararlanmak ve bu kuruluşları kendi ülküsüne yaklaştırmak için 2. ve 3. maddelerinde değişiklik yapmıştır. 2. maddede ki değişiklik ile Türk Ocağının amacı tanımlanırken kullanılan "Türkler" veya "Bütün Türkler" sözcüğü kaldırılmış Türk Ocaklarının faaliyet alanı Türkiye Cumhuriyeti hudutları ile sınırlandırılmıştır. 3. maddede ki değişiklik ile Ocakların devlet siyasetinde CHF ile beraber ve birlikte olduğu şeklinde değişikliğe gidilmiştir¹¹. Bu gelişme ocaklar ile CHF'nin hukuki açıdan birlikte hareket etmelerini sağlamaktan öte bir şey olmamıştır¹².

Memişoğlu, **Türk Ocakları Tarihi (Açıklamalı Kronoloji) 1912-1997**, C.1, Türk Yurdu Yayınları, Ankara 1998, s. 67.

⁶ Darendelioğlu, **Türkiye'de Milliyetçilik...**, s.57.

⁷ Güneş, "**Türk Devrimi ve İzmir Türk Ocağı**", **Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi**, Cilt:3,s.115.

⁸ Enver Behnan Şapolyo, "**Atatürk ve Halkevleri**", **Atatürk ve Halkevleri**, (Atatürkçü Düşünce Üzerine Denemeler), Ankara, 1974, s. 65, Bu destek "rejime ve inkılaplara verdiği desteğe paralel olarak" verilmiştir. Güneş, "**Türk Devrimi ve İzmir Türk Ocağı**", **Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi**, Cilt:3,s.121.

⁹ İbrahim Karaer, **Türk Ocakları (1912-1931)**, Ankara 1992, s.52.

¹⁰ Günver Güneş, **İzmir Türk Ocağı Faaliyetleri (1923-1931)**, Dokuz Eylül Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İzmir 1990 s.129.

¹¹ Karaer, **Türk Ocakları**, s. 31.

¹² Bkz. Güneş, "**Türk Devrimi ve İzmir Türk Ocağı**", **Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi**, Cilt:3, s.122-123.

Mustafa Kemal Paşa, Türk Ocakları Yasası'nın 3. maddesine atıfta bulunarak ocakların CHF ile birleştirilmesini,¹³ yani Türk Ocaklarının CHF'nin yan kuruluşu halinde çalışmalarını istemiştir.

1929 Dünya ekonomik bunalımı Türkiye'yi de derinden etkileyince, Serbest Cumhuriyet Fırkası'nın (SCF) kurulması ile ekonomik krizi atlama yönünde bir açılım yapılması düşüncesi doğmuştur. SCF'nin kurulması CHF ile bütünleşmiş olan Türk Ocaklarında bir kırılmaya yol açmıştır¹⁴. SCF'ye sempati besleyen ve bu partinin üyesi olmak isteyen Türk Ocaklıların durumu ile SCF'nin tarafında yer alan bir kısım Türk Ocaklıların CHF'ye eleştiri getirmesi, Türk Ocaklarının muhalif bir siyasi harekete dönüşeceği izlenimi vermiştir¹⁵. SCF'nin kapatılmasını izleyen günlerde Mustafa Kemal Paşa'nın çıktığı yurt gezilerinde, ocaklarla ilgili düzenlemelerin yapılacağına dair ilk işaretleri vermiştir¹⁶.

Ocakların durumu, yönetici kadronun ocaklara bakışını değiştirmiş ve bu durum Ocakları kapatılmanın eşiğine getirmiştir. Bu gelişmeler sonucunda Mustafa Kemal Paşa, Türk Ocaklarının CHF ile birleştirilmesi kararını vermiş ve bu karar 25 Mart 1931 tarihinde basına açıklanmıştır¹⁷.

Türk Ocaklarının CHF'ye katılması yönündeki bu basın açıklamasından sonra, yasal formaliteler tamamlanarak 10 Nisan 1931'de Türk Ocakları Olağanüstü Kurultayı toplanmıştır. Kurultayda Ocakların CHF'ye katılması ve bütün mallarının devredilmesi hakkında komisyon kararı oy birliği ile kabul edilmiştir¹⁸.

¹³Tuncer vd., **Türk Ocakları Tarihi**, s.363.

¹⁴Güneş, "*Türk Devrimi ve İzmir Türk Ocağı*", **Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi**, Cilt:3, s.126.

¹⁵Türk Ocakları üyesi olan SCF'liler Türk Ocakları içindeki baskın CHF yöneticileri tarafından ocağı terk etmeye zorlanarak, ocaklardan çıkarılmaya başlanmışlardır. Güneş, "*Türk Devrimi ve İzmir Türk Ocağı*", **Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi**, Cilt:3, s.126. Ahmet Deniz, **Kapanış Sürecinde Türk Ocakları**, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Konya 2002, s.35.

¹⁶Deniz, **Kapanış Sürecinde Türk Ocakları**, s.25.

¹⁷Akyüz, **Türk Ocakları**, s.209.

¹⁸Karaer, **Türk Ocakları**, s. 39, Deniz, **Kapanış Sürecinde Türk Ocakları**, s.32, Güneş, **İzmir Türk Ocağı**, s.134, Darendelioğlu, Türk Ocaklarının 276 şubesinden 119'unun şube malı olan binalarıyla 1.312.194 lira değerinde gayri menkule sahip iken kapatılarak, bu binaların Halk Fırkasına devir edildiğini belirtmektedir. Darendelioğlu, **Türkiye'de Milliyetçilik...**, s.58.

Türk Ocaklarının gerçekte bütün yurda dağılmış ve birçok şubeler açmış olması nedeniyle kadrolarının tasfiye edilmesi için Ocaklar ilk önce lağvedilmiş, daha sonra malları Halkevlerine¹⁹ devredilmiştir. Bu suretle 32000 üyesi ve 276 şubesi olan Türk Ocaklarının menkul ve gayrimenkulleri (mağaza, arsa, değirmen, zeytinlik, sinema, bağ, bahçe, depo ve daha pek çok kıymetli mallar)²⁰ CHF'ye geçmiştir.

Acıpayam Türk Ocağı Ve Ocağın Tasfiye Sürecinin Başlaması

Türk Ocakları Şubeleri'nin Cumhuriyet'in ilanını izleyen günlerde²¹ bütün Türkiye'de hızla örgütlenmeye başladığı görülmüştür. Acıpayam'da da Mehmet Faik Bey dava vekilliği yaptığı iş hanı altında bulunan iki kahvehaneden birini kiralayarak, *"O günün milli mabedi, medeni ve içtimai hayatın kaynağı, merkezi naşiri demokrasi olan"* şeklinde tanımladığı Türk Ocakları Acıpayam Şubesini açmıştır²².

Acıpayam'da Türk Ocağı onun çabalarıyla kısa sürede büyük bir ilgi görmüştür. Haftada bir iki defa verilen konferanslar yanında, köylere yapılan ziyaretler, köylerden Acıpayam'a gelen köylülere dilekçelerinin yazılarak işlerinin takip edilmesi gibi kolaylıklar sağlanması Türk Ocağına yönelik ilginin oluşmasında etkin rol oynamıştır. Gelişen sıcak ilişkilerin verdiği cesaret ile Mehmet Faik Bey, Acıpayam'da Türk Ocağı'na ait bir bina inşa edilmesi için çalışmalar başlatmıştır. Binanın inşasına 14 lira ile başlanmış ve verilen destekler ile kısa sürede bina tamamlanmıştır. Binanın tamamlanmasıyla Acıpayam Türk Ocağı şubesi, elli bin lira değerindeki kendi binasında faaliyet göstermeye başlamıştır. Türk Ocakları Acıpayam şubesi, kendi binasının arkasından Acıpayam'ın en çok ihtiyaç duyduğu Askerlik Şubesi binasının da inşa ettirilmesinde öncü rol oynamıştır²³.

Mehmet Faik Bey, 10 Nisan 1931'de toplanan Türk Ocakları Olağanüstü Kurultayı'nda Ocakların CHF'ye katılması ve bütün mallarının devredilmesi hakkında

¹⁹ Mallar Cumhuriyet Halk Fırkasına devredilmiştir.

²⁰ Tuncer vd, **Türk Ocakları**, s. 388.

²¹ BCA. 490.01 (CHF Kataloğu) 365.1535.1, Faik Asal'ın 27 Mart 1950 tarihli CHF Milletvekilliği Aday Formu.

²² Türk Ocakları Acıpayam şubesinin açılış tarihine ulaşamamıştır.

²³ Türk Ocakları'nın tasfiyesinin ardından bu bina Acıpayam Halkevi binası olarak kullanılmıştır. BCA. 490.01/151.599.3, s.38,

komisyon kararı oy birliği ile kabul edilinceye kadar²⁴ Acıpayam Türk Ocağı Şubesi'nin reisliğini yapmıştır. Bu kararın kabulünü izleyen günlerde İlçe CHF Mutemet ve Başkanlığı görevine getirilmiştir²⁵.

CHF Umumi İdare Heyeti, 20 Mayıs 1931'de yaptığı toplantıda Türk Ocakları Cemiyeti'nin devir işlemleri ve hesaplarının takibi için bir Tasfiye Encümeni kurulması kararı almıştır. CHF, Tasfiye Encümeni kurulması ardından, hesaplarının tasfiyesi ve ocakların bina ve eşyasından partinin nasıl yararlanacağını düzenlenmesi için taşra teşkilatları ile yazışmaları başlatmıştır. Bu yazışmalar başlangıçta taşra teşkilatlarından her ocağa ait menkul eşyasının ve tahmini fiyatının belirlenmesi ve fırkanın kullanımına uygun eşyalar ile binaların halkevi olarak kullanılıp kullanılmayacağını belirleme yönünde yapılmıştır. Kapatılan şubelerden bir kısmı istenilen cevapları vermezken, bir kısmı bu yazışmalara istenilen cevapları vermiştir²⁶.

Acıpayam şubesi yazışmalara cevap veren bir şube olduğu için, Acıpayam CHF İlçe Başkanlığı ile Denizli CHF İl Başkanlığı ve Denizli CHF İl Başkanlığı ile CHF Genel Sekreterliği arasındaki yazışmalar, Acıpayam Türk Ocağı'nın tasfiye sürecine ışık tutmaktadır.

CHF Genel Sekreteri Recep (Peker) Bey CHF İdare Heyetlerinden tasfiye işlemlerinin 18 Nisan 1931 tarihli genelge doğrultusunda yapılması istenmiştir. Gecikmelerin önüne geçmek için 28 Mayıs 1931 tarihli yazıyla, Ocakların genel olarak tasfiyesinde devir teslim işleminin uygun şekilde yapılarak merkez ve taşrada hızlı bir şekilde sonuçlandırılması gereğinin altı çizilmiştir. Ayrıca, taşınabilen ve taşınmayan malların tahmin edilen değerlerini gösteren dökümlü cetveller ile ocakların zimmet ve alacaklarının da bulunduğu hesap bilançosunun ve yer alması istenen diğer bilgilerin de madde madde bildirilmesi istenmiştir²⁷.

²⁴ Karaer, *Türk Ocakları*, s. 39, Güneş, *İzmir Türk Ocağı Faaliyetleri (1923-1931)*, s.134.

²⁵ BCA. 490.01/151.599.3, s.37-40.

²⁶ Deniz, *Kapanış Sürecinde Türk Ocakları*, s.42-43.

²⁷ BCA, Cumhuriyet Halk Partisi, 490 01 71 272 1, s.158.

Denizli ilinde bulunan Türk Ocağı şubeleri, CHF Genel Sekreterliği'nin emri doğrultusunda CHF heyetleri tarafından teslim alınmıştır²⁸. Ayrıca, Türk Ocaklarından il ve ilçelerdeki CHF'ye intikal eden eşyalardan fırkaya gerekli olan ve olmayanların değerleri ile ocak binalarından halkevi yapılmasına imkan veren ve vermeyenlerin durumları tespit edilmiştir²⁹.

CHF heyeti, Acıpayam Türk Ocakları şubesinde bulunan eşyalar arasında gereksiz eşya bulunmadığı ve tadilat yapılması halinde Türk Ocağı binasının halkevi olarak kullanabileceği yolunda tespit yapmıştır. Kapatılan Acıpayam Türk Ocağından CHF'ye teslim olunan eşyalar ve o günkü değerleri şöyledir³⁰.

Acıpayam Kazası I-Fırkaca lüzumlu olan	Eşyanın Cinsi	Adedi	Fiyatı		Toplam		Düşünceler
			Lira	Kuruş	Lira	Kuruş	
	Sandalye	44	0	50	22	-	-
	Koltuk	6	1	-	6	-	-
	Duvar Saati	1	8	-	8	-	-
	Kütüphane	2	10	-	20	-	-
	Perde korneji	12	0	25	3	-	-
	Pencere perdesi	12	0	50	6	-	-
	" "	6	0	50	3	-	-
	Masa örtüsü	3	0	67	2	-	-
	Masa örtüsü	3	0	67	2	-	-
	Masa	12	1	50	18	-	-
	Küçük masa	3	0	50	1	50	-
	Oval masa	1	2	-	2	-	-
	Kürsü	1	2	-	2	-	-
	Port şapo	2	0	87.5	1	75	-
	Paspas	3	0	25	0	75	-
	Asma gaz lambası	3	1	-	3	-	-
	Soba	2	2	-	4	-	-
	Masa zili	1	0	50	0	50	-
	Saç mangal	1	0	50	0	50	-
	Yazı takımı	1	0	50	0	50	-
	Küçük bayrak	30	0	10	3	-	-
	Şapoğraf	1	4	-	4	-	Künhe
	Lüküs lambası	2	10	-	20	-	-
	Gazi Hz.	1	3	-	3	-	-
	Fotoğrafi						
	Radjo teferrüatı	1	100	-	100	-	-
	Halı	1	10	-	10	-	-

²⁸ Bu şubeler, Denizli merkez, Acıpayam, Buldan, Çal, Çivril, Sarayköy şubeleridir. BCA, 490 01 71 272 1, (7/6/1931 tarih ve 122 sayılı yazı) s.154, Gönderilen yazıda istenen bilgilerin her kaza ve nahiye ayrı ayrı gösteren liste iliştilerle takdim olunduğu bilgisine yer verilmiştir.

²⁹ BCA, 490 01 71 272 1, (21/7/1931 tarih ve 148 sayılı, 3/6/1931 tarihli telgrafa cevaben yazılan yazı), s.82.

³⁰ BCA, 490 01 71 272 1, s.145-146.

Radyo Masası	1	0	50	0	50	-
Halı Masa	1	0	50	0	50	-
Örtüsü						
Yazı Baskısı	1	1	-	1	-	-
Tül Perde	4	0	25	1	-	-
Kanape	1	1	-	1	-	-
Sofra Örtüsü	3	0	50	1	50	-
Kaşık	17	0	50	0	50	-
Çatal	17	0	50	0	50	-
Cam Fener	20	0	15	3	-	-
Masa Lambası	1	1	-	1	-	-
Lamba	1	0	50	0	50	-
Yemek Tabağı	45	0	33	15	-	-
Çiçeklik	4	0	50	2	-	-
Ekmeç Tabağı	3	1	-	3	-	-
Kül Tablası	12	0	15	1	80	-
Sürahi	1	1	-	1	-	-
Muhtelif Kitap ve Risale	-	-	-	25	-	-
	284	-	-	303	20	-

Acıpayam'da iki bin lira değerindeki Türk Ocağı binası, fırka merkezi ve halkevi olmak üzere partiye bırakılmıştır³¹. Acıpayam'da Türk Ocağına ait bir değirmen bulunması, tasfiye sırasında birçok yazışmanın yapılmasına neden olmuştur. Taşra genelinde CHF il ve ilçe başkanlıkları, Türk Ocağı şubelerinden intikal eden mülkleri, kendi tasarruflarında kullanmak düşüncesiyle hareket etmeye başlamışlardır³².

CHF'ye intikal eden değirmenin satışının yapılması sürekli olarak istendiği halde, Acıpayam CHF İlçe Yönetimi gelir getiren değirmeni kendi tasarrufunda tutmak ve satışını engellemek için ayak sürümeye başlamıştır. Bu tutum nedeniyle CHF Genel Sekreterliği, değirmenin satışının yapılarak bedelinin gönderilmesi amacıyla CHF İl Heyeti Başkanlığı ile yıllar sürecekt yazışmalar yapmaya başlamıştır³³. Tasfiye Encümenliği, parti ve halkevlerinin ihtiyaç duymadıkları, Türk Ocaklarından devir alınan gayrimenkullerden bir kısmının borçların ödenmesi amacıyla satılmasına karar vermiştir³⁴. Türk Ocaklarına ait satılacak malların satılarak bedellerinin ivedi olarak

³¹ Deniz, **Kapanış Sürecinde Türk Ocakları**, s.76.

³² Deniz, **Kapanış Sürecinde Türk Ocakları**, s.43-44.

³³ BCA, 490 01 71 272 1, (15/10/931 tarih ve 2748 sayılı yazıya cevaben yazılan 1/11/931 tarih ve 222 sayılı yazı) s.69. 6 Ağustos 1931 tarih ve 1687 numaralı emir hükmüne uygun olarak satılması istenmiştir. Bkz. BCA, 490 01 71 272 1, (7/5/932 tarihli ve 1586 sayılı yazı) s.98.

³⁴ Deniz, **Kapanış Sürecinde Türk Ocakları**, s.59.

CHF Genel Merkezine gönderilmesi isteğinin nedeni, Türk Ocaklarından kalan bir milyon liraya yakın borcun düzenli olarak ödenmesidir³⁵.

Bu süreçte CHF Genel Sekreterliği, CHF İl Heyeti Başkanlığına gönderilen bir kısım yazılara cevap verilmediği için CHF İl Heyeti Başkanlığını uyarmıştır. Denizli CHF İl Heyetinin Türk Ocaklarından intikal eden yapım halindeki Türk Ocağı binası ile ilgili olarak duydukları kaygı ve Acıpayam Türk Ocağından CHF'ye intikal eden değirmenin teslimine taraftar olmayışları uyarı almalarına neden olmuştur. CHF İl Heyeti de kendilerine intikal eden binanın satılması yerine kendi tasarrufları için kullanılabileceği düşüncesiyle hareket etmiş olmalıydılar. Bu esnada CHF Genel Sekreterliğinin hem Denizli'de devri tamamlanmayan binanın zemin mülkiyeti anlaşmazlığının çözülerek satılması hem de Acıpayam'da bulunan değirmenin satışının yapılması isteği il ve ilçe heyetlerini birlikte hareket etmeye yöneltmiştir. CHF Genel Sekreterliği, inşa halindeki Denizli'de bulunan bina ile Acıpayam'daki arsası üzerinde Evkaf idaresince hak iddia edildiği bildirilen değirmenin ivedi olarak önce işlemlerinin tamamlanarak uygun fiyatla satılmasının gerçekleştirilmesi isteğini il ve ilçe heyetlerinin direnişine rağmen sürdürmüştür³⁶.

CHF Denizli İl İdare Heyeti, İl İdare Heyetlerinin merkezin teklif ettiği satışın uygun bulunmadığı takdirde nedeninin merkeze bildirilmesi istendiği halde³⁷ satışı uygun bulmadığı yönündeki gerçek düşüncesini başlangıçta CHF Genel Sekreterliğine karşı açıkça ortaya koyma yoluna gitmemiştir. Aynı konu üzerinde yazışmaların devam etmesi üzerine, Denizli'deki mevcut binanın tamamlanması için yapımına başlandığı, binanın fırka için gelir kaynağı yapılacağı, merkez ilçenin Türk Ocağından devreden hiçbir borcu bulunmadığı ve Denizli'de Türk Ocağından devir alınarak satılığa çıkarılmış bina olmadığı şeklinde açıklamalarda bulunulmuştur. Ayrıca, bu açıklamaların devamında, ilçeleri ilgilendiren konuların ilçelere bildirildiği ve iki kez ilçelere gönderdikleri yazılarına cevap verilmesi hususunda uyarıda bulunulduğu halde,

³⁵ Deniz, **Kapanış Sürecinde Türk Ocakları**, s.46.

³⁶ BCA, 490 01 71 272 1, (7/5/932 tarihli ve 1586 sayılı yazı) s.98. CHF, ihtilaflı gayrimenkullerin ihtilaflarının çözüldükten sonra fırkaya intikal ettirilerek satışlarının yapılmasını istemiştir. Deniz, **Kapanış Sürecinde Türk Ocakları**, s.46.

³⁷ Deniz, **Kapanış Sürecinde Türk Ocakları**, s.48.

ilçelerden henüz cevap alınmadığı bilgisine de yer verilmiştir³⁸. Acıpayam CHF İlçe Yönetimi, Türk Ocağı şubesinden intikal eden gayrimenkullerden dolayı hazineye hiçbir borçlarının bulunmadığını belirterek³⁹ satışın önüne geçmeye çalışmıştır. CHF Denizli merkez ve taşra teşkilatının açık bir şekilde takındığı tutum Türk Ocaklarından intikal eden malların satılarak elden çıkarılmasına ne kadar isteksiz olduklarını ortaya koymaktadır.

Acıpayam'daki Türk Ocaklarından intikal eden emlak ile ilgili CHF İlçe Yönetiminin tutumunda bir değişiklik olmadığından, CHF Genel Sekreterliği satış konusunda kararlı tutumunu sürdürmeye devam etmiştir. CHF İlçe Yönetimi de kararlı bir şekilde Türk Ocaklarından devrolunan gayrimenkuller arasında bulunan binanın parti binası olarak kullanıldığını ve içinde bir taş dönen un değirmeninin ise icara verildiğini belirterek adeta konunun bir daha açılmamasını istemiştir⁴⁰. Oysa, bu değirmen 15 Ocak 1937 itibariyle satışa çıkarılan gayrimenkuller tablosunda, 1.000 Lira tahmini değerle satışa sunulmuştur⁴¹.

CHF Genel Sekreterliği, Acıpayam CHF İlçe Yönetiminin düşüncesini anlamış olmalıdır ki, tasfiye talimatnamesi hükümlerince satılması gereken bu binanın gelir olarak terk edilmesine imkan bulunmadığı ve tasfiye işleminin bitmesinin de bu gayri menkullerin elden çıkarılmasına bağlı olduğunu belirtme gereği hissetmiştir. Ayrıca, CHF Genel Sekreterliği değirmenin açık artırma ile acele satılığa çıkarılması ve sonucunun da ivedi olarak kendilerine bildirilmesi yönündeki isteklerine Acıpayam İlçe Yönetimi tarafından duyarsız kalınması ve yazışmaların giderek sağırlar diyaloguna dönüşmesinden duydukları rahatsızlığı açıkça ortaya koymuştur⁴².

³⁸ BCA, 490 01 71 272 1, (30/6/934 tarih ve 294 numaralı yazıya cevaben yazılan 10/7/934 tarihli ve 82 sayılı yazı), s.159.

³⁹ BCA, 490 01 71 272 1, (4/5/1936 tarih ve 67 sayılı yazı) s.28.

⁴⁰ Sağlam olan binaların parti ve halkevinin ihtiyaçları için kullanıldığı, su ile hareket eden değirmenin ahşap ve eski sistem olduğu, emlakın maliyeye borcu bulunmadığı, icar, kazanç, vergi vesairenden kalmış Ocağın borcu bulunmadığı bilinmektedir. BCA, 490 01 71 272 1, (4/5/1936 tarihli yazı) s.29, BCA, 490 01 71 272 1, s.24, BCA, 490 01 71 272 1, s.27.

⁴¹ Deniz, **Kapanış Sürecinde Türk Ocakları**, s.68-69. Bu satış tablosunda Denizli Çivril'de bulunan bir bina 1.500 lira ve bir arsa 200 lira tahmini değerle satışa sunulmuştur.

⁴² BCA, 490 01 71 272 1, (27 Teşrin-i Sani (Kasım) 1937 tarihli 4070 sayılı yazı) s.23.

Acıpayam CHF şubesi özellikle gelir getirici olarak gördüğü değirmenin satışı ve satışından elde edilecek gelirin CHF Genel Merkezi'ne gönderilmesini, Acıpayam'da partinin önemli bir gelir kapısını kaybetmesi olarak gördüğünden satış işini oldukça yavaşlatma yoluna gitmiştir. Bu durum Acıpayam'da partinin maddi anlamda sıkıntı çektiği ve kendisine sürekli bir gelir sağlayabilmek amacıyla bu kadar ısrarlı bir tutum sergilediği düşüncesini kuvvetlendirmektedir.

CHF Genel Sekreterliği Acıpayam'da Türk Ocağından kalan ve satılması gereken değirmenin açık artırma ile satışının yapılması için tutumunu büyük bir kararlılıkla sürdürmeye devam etmiştir. Ancak, tasfiye işinin uzamasından duyulan rahatsızlık kendini iyice hissettirmiş olmalıdır ki; Ocak tasfiye işlerinin önemle takip edilmekte olduğu, örgütlerin de bu işin tamamlanmasına yardımcı olmaları gerektiği, ayrıca bir yazışmaya gerek kalmadan değirmenin satış işine hemen başlanarak ve sonucun acele kendilerine bildirilmesi istenmiştir⁴³.

Parti Genel Sekreterliğinin bütün çabalarına rağmen Acıpayam CHF Yönetimi'nin isteksiz tutumunda bir değişiklik olmadığı görülmüştür. Bu nedenle Denizli CHF Başkanlığı'na baskı yapılarak, değirmenin tasfiye listesinde yer almasından dolayı açık artırma ve uygun fiyat ile satılması için bir kez daha harekete geçilerek İlçe İdare Heyetinin uyarılarak konu ile ilgilenilmesi istenmiştir⁴⁴.

Bu kararlı baskıya karşı daha önce işletildiği ve partiye gelir sağladığı bilinen değirmenin, bu uzayan belirsizlik sürecinde artık işletilmemekten dolayı, iki üç yıldan beri harap, kullanılmaz ve yıkılmış bir durumda olduğu bilgisi verilmiştir. Ayrıca değirmen arsasının 15 Nisan 1939 tarihinde açık artırmaya çıkarılarak 15 günlük ilan sonucunda değirmene talip çıkmadığı, açık artırma müddetinin on gün daha uzatıldığı istekli çıkmadığından, bir ay daha pazarlığa konan değirmene yine istekli çıkmaması nedeniyle harman sonu olan sonbaharda tekrar açık artırmaya çıkarılmak üzere şimdilik artırma kaymasının muameleden kaldırılmasının kararlaştırıldığı belirtilmiştir⁴⁵.

⁴³ BCA, 490:01 71 272 1, (1938 tarih ve 6379 sayılı yazı) s.21 ve 22.

⁴⁴ BCA, 490:01 71 272 1, (24 Temmuz 1939 tarih ve 16060 sayılı yazı) s.20 ve 21.

⁴⁵ BCA, 490 01 71 272 1, (8/8/1939 tarih ve 410 sayılı yazı) s.19, BCA, 490 01 71 272 1, s.15. Değirmenin satışındaki güçlüğü önemli nedeni, satılacak gayri menkullerin halkın faydasına

CHF Genel Sekreterliği, Acıpayam CHF İlçe Yönetimi ve Denizli CHF İl Yönetiminin değirmenle ilgili daha önce verdikleri bilgilerle çelişen yönleri görerek kendilerine yanlış bilgi verildiğinden rahatsızlık duymuştur. CHF Genel Sekreterliği'nin 25 Ağustos 1939 tarihli Denizli CHF İdare Heyeti Başkanlığına yazdığı yazı ile;

“1- Bu değirmenin 31/1/938 tarihli yoklama cetvelinde 50 lira kira getirdiği,

2- 3/7/939 tarihli ikinci bir yoklama cetvelinde yine değirmen diye kayıtlı (olduğu),

3-Harabiyeti hakkında her iki cetvelde kayıtlı değildir”⁴⁶ denilerek, değirmenin durumu hakkında verilen bilgilerdeki çelişkiden dolayı kuşku duyulduğu açıkça belirtilmiştir.

Değirmenin açık artırma ile satış izni sonrası alıcı çıkmaması ve uzayan tasfiye işlemleri nedeniyle zaman aşımı durumu ortaya çıkmıştır. Değirmen, sonuçta bu zaman aşımından üç yıl sonra 350 lira bedelle ve pazarlık suretiyle Acıpayam'ın Yukarı mahallesinden Kadri Yüreğilli adındaki şahsa satılmıştır. Ancak bu defa başka bir sorun ortaya çıkmıştır. Satış bedeli olan 350 liranın, ilçe parti teşkilatının büyüklüğü ve gereksinimlerinden doğan zorunlu masrafları, özellikle parti ile halkevi binası yerine eklenecek arsa bedeline karşılık olmak üzere, Acıpayam İlçe İdare Heyeti Bütçesine gelir kaydedilerek harcanması için izin verilmesi talebinde bulunulmuştur⁴⁷.

Parti Genel Sekreterliği yıllar süren yazışmalardan sonra, satıştan elde edilen bedelin şubeye bırakılmasına istekli olmamıştır. Yeni bir yazışma sürecine zemin hazırlamamak için, dağılan Türk Ocağından devir olunarak tasviye listesine alınan gayrimenkullerin satış paralarının Ocak borçları karşılığı olduğu belirtilerek, Acıpayam'da satılan değirmen arsasının bedeli olan 350 liranın doğrudan CHF Genel Sekreterliğine gönderilmesi istenmiştir⁴⁸.

kullanılanlarının, yine aynı amaçla kullanacak kişilere satılması zorunluluğu olmasıdır. Deniz, **Kapanış Sürecinde Türk Ocakları**, s.46.

⁴⁶ BCA, 490 01 71 272 1, (25/8/939 tarih ve 26398 sayılı yazı) s.18.

⁴⁷ BCA, 490 01 71 272 1, (CHF Genel Sekreterliği'nin 24 Temmuz 1939 tarih ve E/16060 sayılı yazılarına cevaben yazılan 20/10/1941 tarih ve 12/883 sayılı yazı) s.16.

⁴⁸ BCA, 490 01 71 272 1, s.13, s.14.

CHF Acıpayam İlçe İdare Heyeti, değirmenden elde edilen 350 liranın gönderilmemesi için hummalı bir çalışma başlatmıştır. Bu hususta şubeye yardımcı olmak üzere Denizli İl İdare Heyeti devreye sokulmaya çalışılmıştır. Bu paranın gönderilmemesi için dayanak noktası olarak; Acıpayam kazasının günden güne bütçesinin daraldığı ve belediyenin her yıl partiye (400-500) lira yardım yaparken, 1942 yılı için ancak 200 lira tahsisat koyabildiği, vilayetten yapılan yardımında yetersiz olduğu, Halkevini idare etme ve parti katibi ile sair hizmetli ve zorunlu harcamaları yapmanın zorluğu üzerinde durulmuştur. Bu nedenlerden dolayı, İlçe İdare Heyeti 350 lira değirmen parasının genel sekreterlik tarafından ilçe partisine yardım olarak terk edilmesi için karar almıştır⁴⁹.

Acıpayam CHF İlçe İdare Heyeti'nin gerçekte harap değirmen ve arsasının Ocak namına tescil edilmemesinden duyduğu rahatsızlık ile satış bedelini göndermemesi, CHF Genel Sekreterliği'ni yeniden harekete geçirmiştir. Acıpayam CHF'nin tutumu karşısında Genel Sekreterlik tutumunu sertleştirerek, harap değirmen ve arsasının Ocak namına tescil olmamasının mevcut talimat dışında tutulması için sebep teşkil etmeyeceği ve değirmenin satış bedeli olan 350 liranın derhal Parti Genel Sekreterliği'ne gönderilmesi istenmiştir⁵⁰.

Yaklaşık olarak geçen bir buçuk aydan sonra CHF Genel Sekreterliği, değirmen arsasının satış bedeli olarak gönderilmesi gereken 350 lira arsa bedelinin henüz gönderilmemesinin nedenini anlamakta güçlük çekildiğini bildirme gereği hissetmiştir⁵¹.

CHF Acıpayam İlçe İdare Heyeti ile CHF Denizli İl İdare Heyeti'nin değirmenin satışına karşı sürdürdükleri paralel tutum, değirmenin satışından sonra alınan 350 lira bedelin Genel Sekreterliğe gönderilmesi aşamasında da farklılık göstermemiştir. Genel Sekreterliğin 350 liranın gönderilmesi hususundaki baskılarına her iki CHF İdare Heyeti'de kararlı bir direnme göstermiştir.

⁴⁹ BCA, 490 01 71 272 1, s.12.

⁵⁰ BCA, 490 01 71 272 1, (31/1/942 tarih ve E/44022 sayılı yazı) s.8 ve s.9.

⁵¹ BCA, 490 01 71 272 1, (18/3/942 tarih ve E/45337 sayılı yazı) s.6 ve s.7.

Genel Sekreterliğin ısrarlı tutumu karşısında İl İdare Heyeti Başkanlığı, Türk Ocağı adına kayıtlı olmayan ve yalnız ismen ocağın malı addedilen değirmenin tapuda tescil edilmemesi nedeniyle, menkul mallar kıymet ve mahiyetinde düşünülmesinin genel hükümler gereğinden olduğunu Genel Sekreterliğe hatırlatma gereği hissetmiştir. Ayrıca, Acıpayam İlçe Parti Başkanlığı'nın geliri az ve halkı da fakir bulunduğu halde faaliyeti teşekküre layık bulunan bu ilçenin dileğinin kabul edilerek söz konusu paranın bütçelerine alınarak harcanmasına izin verilmesi arzusunda oldukları⁵² vurgusunu da yapmıştır.

1931 yılında başlayan ve 1942 yılına kadar ulaşabildiğimiz bütün bu yazışmalara rağmen değirmen bedelinin CHF Genel Sekreterliği'ne gönderildiğine veya gönderilmediğine dair son durumun ne olduğu bilgisine ulaşılamamıştır. Bu durum, CHF İl ve İlçe İdare Heyetlerinin ocakların tasfiye sürecine, ocaklara ait mal ve mülkler üzerinde tasarruf etme isteklerinden dolayı yardımcı olmadıklarını göstermesi açısından önemlidir.

Sonuç

Türk Ocaklarının kapatılmasının ardından Ocağın tüm mal varlığına CHF sahip olmuştur. CHF tasfiye sürecinde işlemleri bir düzen içerisinde yapmak için özel bir çaba sarfetmiştir. Buna rağmen tasfiye işlemleri CHF tarafından alınan kararlar doğrultusunda kısa zamanda çözümlenememiştir. Acıpayam Türk Ocağı tasfiye sürecinde CHF'ye devredilmiş ocaklardan biri olarak, bu uzayan tasfiye sürecine bir örnek teşkil etmiştir.

CHF Genel Sekreterliği, bir an önce tüm yurttaki ocaklara ait malların tasfiyesi için düzenli bir çalışma başlatmasına rağmen, taşradaki CHF yönetimleri gelir getirici mülkleri elden çıkararak, bedellerini CHF Genel Sekreterliğine göndermekte istekli olmamışlardır. Acıpayam CHF İlçe Başkanlığı da, Türk Ocağından kalan mülkleri

⁵² BCA, 490 01 71 272 1, (7/1/1942 tarih ve 10/34 sayılı yazı) s.11. Bu değirmen, kırk yıla yakın bir süre Kadir Yüreğilli tarafından işletilmiştir. Suların azalmasından sonra işletilmeyen değirmenin duvarları üzerine Kadir Yüreğilli ev inşa etmiştir. Halen Kadir Yüreğilli'nin eşi Cennet Yüreğilli bu evde hayatını sürdürmektedir. Bu değirmenin duvarları ve değirmen taşının sadece biri günümüzde mevcut bulunmaktadır.

kendi gereksinimleri doğrultusunda değerlendirmek istemiştir. Bu istek tasfiyeyi sürecinin gecikmesinde önemli bir etki yapmıştır.

Acıpayam CHF İlçe yönetimi, CHF Genel Sekreterliğine özellikle değirmen arsa bedelinin gönderilmesi talepleri karşısında direnmiştir. Denizli CHF Vilayet İdare Heyeti Başkanlığı da bu direnişe destek vermekten çekinmemiştir. Verilen destek ve gösterilen direniş, on yıldan daha uzun bir zaman yapılmak istenen tasfiyeyi geciktirmiştir.

Sonuç olarak; Türk Ocakları'nın tasfiye süreci sorunsuz bir şekilde gerçekleşmemiştir. Türk Ocaklarına ait kullanımda olan mal ve mülklerin tasfiyesi çok güç olmuş ve uzun zaman almıştır.

KAYNAKÇA

Belgeler

Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA) 490.01 (CHF Kataloğu) 365.1535.1.

BCA, 490 01 71 272 1,

BCA, 490 01 71 272 1, s.11.

BCA, 490 01 71 272 1, s.12.

BCA, 490 01 71 272 1, s.13 ve s.14.

BCA, 490 01 71 272 1, s.145-146,

BCA, 490 01 71 272 1, s.15.

BCA, 490 01 71 272 1, s.159.

BCA, 490 01 71 272 1, s.16.

BCA, 490 01 71 272 1, s.18.

BCA, 490 01 71 272 1, s.19,

BCA, 490 01 71 272 1, s.20 ve 21,

BCA, 490 01 71 272 1, s.21 ve 22,

BCA, 490 01 71 272 1, s.23,

BCA, 490 01 71 272 1, s.24,

BCA, 490 01 71 272 1, s.27,

BCA, 490 01 71 272 1, s.28,

- BCA, 490 01 71 272 1, s.29,
 BCA, 490 01 71 272 1, s.6 ve s.7,
 BCA, 490 01 71 272 1, s.69,
 BCA, 490 01 71 272 1, s.8 ve s.9,
 BCA, 490 01 71 272 1, s.82,
 BCA, 490 01 71 272 1, s.98,
 BCA. 490.01/151.599.3, s.37-40,
 BCA. 490.01/151.599.3, s.38,
 BCA. Cumhuriyet Halk Partisi, 490 01 71 272 1, s.158.

Kitap, Makale ve Tezler

DARENDELİOĞLU, İlhan, **Türkiye’de Milliyetçilik Hareketleri**, 3. Baskı, Toker Yayınları, İstanbul 1977.

GÜNEŞ, Günver, “*Meşrutiyet’ten Cumhuriyet’e İzmir’de Türkçü Örgütlenme: İzmir Türk Ocağı ve Faaliyetleri (1912-1931)*”, **Cumhuriyet Tarihi Araştırmaları Dergisi**, Yıl:1, Sayı:1, 2005.

_____ “*Türk Devrimi ve İzmir Türk Ocağı*”, **Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi**, Cilt:3, Sayı:8, Yıl:1998, İzmir, (1999’da basılmış).

AKYÜZ, Kenan, “*Türk Ocakları*”, **Belleten** , C.L., Sayı 196 (Nisan 1986)’dan Ayrı Basım, s.201.

TUNCER, Hüseyin, HACALOĞLU Yücel, MEMİŞOĞLU Ragıp, **Türk Ocakları Tarihi (Açıklamalı Kronoloji) 1912-1997**, C.1, Türk Yurdu Yayınları, Ankara 1998.

ŞAPOLYO, Enver Behnan, “*Atatürk ve Halkevleri*”, **Atatürk ve Halkevleri**, (Atatürkçü Düşünce Üzerine Denemeler), Ankara, 1974.

KARAER, İbrahim, **Türk Ocakları (1912-1931)**, Ankara 1992.

GÜNEŞ, Günver, **İzmir Türk Ocağı Faaliyetleri (1923-1931)**, Dokuz Eylül Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İzmir 1990.

DENİZ, Ahmet, **Kapanış Sürecinde Türk Ocakları**, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Konya 2002.